

VZNESENÉ PRIPOMIENKY V RÁMCI MEDZIREZORTNÉHO PRIPOMIENKOVÉHO KONANIA

Návrh poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Petra POLLÁKA na vydanie zákona o jednorazovom finančnom odškodnení osôb sterilizovaných v rozpore s právom a o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (tlač 1593)

Počet vznesených pripomienok, z toho zásadných

9 / 0

Subjekt	Pripomienka	Typ
POLP	<p>Čl. I § 3 ods. 1,2</p> <p>Navrhujeme, že sterilizáciou v rozpore s právom sa na účely zákona bude rozumieť zdravotný úkon zabraňujúci plodnosti v ods. 1, nasledovne: Sterilizáciou v rozpore s právom sa na účely tohto zákona rozumie zdravotný úkon zabraňujúci plodnosti: a) ku ktorého vykonaniu oprávnená osoba neudelila informovaný súhlas tak ako je definovaný osobitným zákonom , alebo b) ku ktorého vykonaniu oprávnená osoba udelila súhlas v rozpore s právnymi predpismi upravujúcimi v rozhodnom období vykonanie sterilizácie. Bod c.) v ods. 1 a ods. 2 navrhujeme vynechať, pretože sú už obsiahnuté v nami navrhovanom znení ods. 1 a jeho prepojením na platnú legislatívu upravujúcu informovaný súhlas. Odôvodnenie: Navrhujeme, aby pre účely zákona bola za oprávnenú osobu považovaná osoba, ktorá k zákroku sterilizácie neudelila tzv. informovaný súhlas či udelila neplatný súhlas. Informovaný súhlas je konceptom, ktorý je podrobne definovaný v legislatíve, ktorá bola prijatá práve ako reakcia na prax nezákonných sterilizácií rómskych žien a síce zák. č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti, na ktorý navrhujeme explicitne odkázať. Pri posudzovaní oprávnenosti nároku nie je preto nevyhnutné sa zamerať na skutočnosť, či daná osoba podpísala súhlas s vykonaním sterilizácie (teda či</p>	O

	<p>zdravotná dokumentácia obsahuje jej podpis), ale na skutočnosť, či tento súhlas bol súhlasom informovaným, teda či mu predchádzalo zrozumiteľné poučenie, ktoré je v zdravotnej dokumentácii zaznamenané. V prípade maloletých osôb, na ktorých bola vykonaná sterilizácie bez súhlasu zákonných zástupcov, sa jedná o neplatný súhlas v rozpore s vtedy platnými predpismi, ktoré vyžadovali informovaný súhlas zákonných zástupcov.</p>	
POEP	<p>Čl. I § 3 ods. 1,2 ak bude ponechané pôvodné znenie ustanovenia, ktoré definuje definíciu v rozpore s právom, tak považujeme za nevyhnutné doplniť za písmeno a) spojku „alebo“ tak, ako je to za písmenom b) s cieľom, aby sa jednalo o alternatívne definovanie sterilizácie v rozpore s právom.</p>	O
POEP	<p>Čl. I Čl. I § 4 ods. 2 Navrhujeme, aby lehota na uplatnenie nároku vo forme písomnej žiadosti o odškodnenie na Ministerstve zdravotníctva Slovenskej republiky, po ktorej nárok zanikne, bola predĺžená o tri roky oproti súčasnému návrhu, tj. najneskôr do 31. decembra 2028. Odôvodnenie: Stotožňujeme sa s predkladateľom zákona, ktorý v dôvodovej správe zdôrazňuje dôležitosť poskytnúť všetkým oprávneným osobám dostatočný čas nielen na oboznámenie sa so zákonom, ale aj na dôslednú prípravu žiadosti, vrátane zabezpečenia všetkých potrebných príloh. Máme však za to, že navrhovaná lehota nie je dostatočná. Uplatneniu nároku zo strany jednotlivých poškodených osôb bude predchádzať obdobie v rámci ktorého budú získavať informácie o tom, ako ho uplatniť. To sa môže u jednotlivých oprávnených osôb výrazne odlišovať. Na individuálnej úrovni môžu čeliť rôznym prekážkam. Niektoré oprávnené osoby môžu napr. žiť v zahraničí alebo mať výrazne sťažený prístup k informáciám, vzhľadom na to, že pochádzajú z marginalizovaných rómskych komunít. Na potrebu dostatočne dlhej lehoty na uplatnenie nároku aktuálne poukazujú aj v nedávno vydaných záverečných zisťeniach Výbor OSN proti</p>	O

	mučení a Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien	
POLP	<p>Čl. I § 6 a 4 ods. 2</p> <p>Navrhujeme, aby príslušným orgánom, kam je potrebné uplatniť nárok na odškodnenie, bolo Ministerstvo spravodlivosti SR a tento orgán rozhodoval o prijatých žiadostiach. Zároveň navrhujeme, aby mal právomoc preskúmať rozhodnutia, ktorými odškodnenie nebolo priznané, minister spravodlivosti SR.</p> <p>Odôvodnenie: Posudzovanie žiadostí o odškodnenie a rozhodovanie o nich nie je medicínsky, ale výhradne právny proces, ktorý by mal byť založený na dôslednej aplikácii vnútroštátnych a medzinárodných predpisov na ochranu ľudských práv. Preto by zodpovednosť za prijímanie posudzovanie žiadostí malo mať Ministerstvo spravodlivosti SR, pod ktoré patria aj iné odškodňovacie mechanizmy napr. obetí násilných trestných činov.</p>	O
POLP	<p>Čl. I § 4 ods. 5</p> <p>Navrhujeme, aby medzi subjekty, ktoré sú povinné prijímať žiadosti o priznanie nároku a poskytnúť asistenciu žiadateľom pri podaní žiadosti a pri jej doplnení podľa ods. 4, bola zahrnuté aj Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom vlastnej príspevkovej organizácie Implementačnej agentúry.</p> <p>Odôvodnenie: Z našich zistení vyplýva, že sterilizácie v rozpore s právom sa dotkli najmä rómskych žien, ktoré žijú v znevýhodnenom prostredí marginalizovaných komunit. Preto je dôležité, aby boli do procesu prijímania žiadostí o priznanie nároku a poskytovaní asistencie zapojení aj terénny sociálni pracovníci a pracovníčky, ktorí pôsobia v marginalizovaných rómskych komunitách. Projektovú koordináciu terénnej sociálnej práce v rómskych komunitách však podľa dostupných informácií už zrejme bude do budúca zabezpečovať výlučne Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktorá je príspevkovou organizáciou ministerstva. Ak sa tak stane, bude pôsobiť aj v lokalitách, ktoré spadali pod Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity. Na</p>	O

	<p>nutnosť proaktívneho prístupu k nezákonne sterilizovaným ženám v celom procese upozorňujú aj vyššie citované aktuálne zistenia Výboru OSN proti mučeniu a Výboru OSN pre odstránenie diskriminácie žien. Zapojenie terénnych sociálnych pracovníkov a pracovníčok v marginalizovaných komunitách do procesu tomu výrazne prispeje.</p>	
POLP	<p>Čl. I § 5 Navrhujeme zvýšiť výšku odškodnenia na úroveň minimálne 10 000 Eur. Odôvodnenie: Stanovenú výšku odškodnenia 5 000 Eur považujeme za neprimeranú vzhľadom na závažnosť zásahu do ľudských práv oprávnených osôb, ktorú sterilizácia vykonaná v rozpore s právom predstavuje. Navrhujeme, aby vychádzala z výšky odškodnenia stanovenej v obdobnej právnej úprave prijatej v roku 2021 v Českej republike, ktorá je v sume 300 000 CZK (cca. 12 800€). Je potrebné zohľadniť aj finančné odškodnenia priznané Európskym súdom pre ľudské práva vo viacerých prípadoch proti SR o porušení práv rómskych žien sterilizovaných v rozpore s právom pričom finančné odškodnenie priznané v týchto prípadoch sa pohybovalo v rozmedzí (27 000– 31 000€) a vnútroštátnych súdov, ktoré priznali dvom ženám, sterilizovaným v rozpore s právom, odškodnenie v pôvodnej plnej požadovanej výške 500 000 slovenských korún (cca. 16.600€). Aj keď výška odškodnenia nebude dosahovať úroveň náhrady nemajetkovej ujmy priznanej súdmi, v návrhu stanovená suma podľa nášho názoru nie je v súlade s medzinárodnými právnymi záväzkami SR garantujúcimi účinnú nápravu poškodeným osobám v prípadoch porušovania ľudských práv. Potvrdzujú to aj vyššie citované aktuálne zistenia Výboru OSN proti mučeniu, ktorý vyjadril znepokojenie nad relatívne nízkou výškou odškodnenia v návrhu zákona.</p>	O
POLP	<p>Čl. I § 6 Navrhujeme, aby sa v čl. I § 6 doplnilo osobitným odsekom zriadenie multidisciplinárnej komisie, zloženej z odborníkov a odborníčok z rôznych oblastí</p>	O

	<p>vrátane zástupcov a zástupkyň nezávislých ľudsko právnych inštitúcií akými sú kancelária Verejného ochrancu práv a Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, či zástupkyne samotných poškodených žien a mimovládnych organizácií. Multidisciplinárnu komisiu zriadi zodpovedný minister spravodlivosti ako jeho poradný orgán, pri jeho rozhodovaní podľa ust. § 6 ods. 7 návrhu zákona.</p> <p>Odôvodnenie: Je žiadúce, aby mal minister spravodlivosti pri rozhodovaní v prípadoch, v ktorých nebolo finančné odškodnenie priznané pri preskúmaní takého rozhodnutia k dispozícii potrebnú expertízu, nad rámec ministerstva spravodlivosti, zloženú z odborníkov a odborníčok z rôznych oblastí, nezávislých ľudsko právnych inštitúcií a aj samotných poškodených žien a zástupcov a zástupkyň mimovládnych organizácií. Multidisciplinárnu komisiu ostatne spomína aj dôvodová správa (jej časť k § 6), avšak jej ustanovenie absentuje v paragrafovom znení zákona.</p>	
<p>POLP</p>	<p>Čl. I § 4 a § 6</p> <p>Navrhujeme, aby sa priamo do § 4 a aj § 6 návrhu doplnilo, že ak sa zdravotnú dokumentáciu, či dokumentáciu týkajúcu sa vyplatenia sociálnej dávky za vykonanie sterilizačného zákroku, nepodarí ministerstvu zabezpečiť (napr. z dôvodu jej straty, zničenia, či skartovania), bude sa mať za to, že osoba bola sterilizovaná v rozpore s právom. Taktiež navrhujeme explicitne uviesť povinnosť ministerstva zabezpečiť relevantné dôkazy akými sú napr. zdravotná dokumentácia, či rozhodnutie o priznaní štátnej sociálnej dávky, aby dôkazné bremeno nebolo na poškodených ženách. Odôvodnenie: Dôvodová správa (jej časť k § 4) explicitne uvádza, že „s ohľadom na značný časový odstup od výkonu zdravotného úkonu sterilizácie a dôvodný predpoklad o skartácii príslušnej zdravotnej dokumentácie a s tým súvisiacou nemožnosťou pre žiadateľov zabezpečenia potrebnej dokumentácie na preukázanie nároku na odškodnenie, zákon stanovuje ako možnosť dôveryhodného preukázania nároku aj vyjadrenie žiadateľa, ktoré bude možné</p>	<p>O</p>

	<p>vyvrátiť len existenciou spochybňujúcich dôkazov.“ Faktom však je, že tento aspekt v návrhu zákona absentuje. Uvedené navrhujeme doplniť v záujme explicitného upresnenia dôležitého východiska pri preukazovaní nároku oprávnenou osobou, ktoré ministerstvo zodpovedné za rozhodovanie o poskytnutí odškodnenia v procese tohto rozhodovania musí rešpektovať. Slovensko prijatím tejto legislatívy konečne po desaťročiach odškodní ženy poškodené závažným zásahom do ich ľudských práv. Ide o povinnosť štátu napraviť nesmierne závažné porušenia ľudských práv, za ktoré je štát zodpovedný v plnom rozsahu. V takýchto prípadoch je nevyhnutné, aby celý odškodňovací mechanizmus celé bremeno dokazovania či bola sterilizácia vykonaná v rozpore s právom presunul na štát. Pre poškodené obeť tejto praxe musí byť proces získania odškodnenia jednoduchý, dostupný a netraumatizujúci. Má byť zodpovednosťou štátu, nie poškodených žien, aby v tomto smere zadovážili dôkaz a ak tieto nie sú k dispozícii (napr. skartovaním, zničením, stratou zdravotnej dokumentácie) tak má platiť fikcia nezákonnosti sterilizácie a odškodnenie má byť žiadateľke priznané. Ženy poškodené touto praxou čakajú na spravodlivosť desaťročia a prijatý odškodňovací mechanizmus na nich nesmie klásť ďalšie bremeno, aby svoj nárok pred štátnymi inštitúciami obhajovali napr. rôznymi svedectvami, či čelili rôznym vypočúvaniam zo strany inštitúcií. Súčasný návrh zákona uvedené východisko nezohľadňuje a máme obavu, že skôr smeruje k tomu, aby ženy rôznymi písomnosťami, či výsluchmi, ktorých dôveryhodnosť bude posudzovaná ministerstvom či následne komisiou, svoj nárok na odškodnenie obhajovali a preukazovali. Dôkazná núdza spôsobená pochybením štátu, kedy dôkazy už často neexistujú, nemôže byť kladená poškodeným na ujmu. V tomto kontexte navrhujeme upraviť aj ust. § 6 týkajúce sa konania o žiadosti.</p>	
<p>POEP</p>	<p>Celému materiálu Navrhujeme, aby bola do návrhu rámcovo doplnená zodpovednosť ministerstva aj za poskytnutie dostatočných informácií oprávneným osobám o podmienkach</p>	<p>O</p>

	<p>poskytovania jednorazového finančného odškodnenia vrátane spôsobu uplatnenia nároku na odškodnenie, prostredníctvom informačnej kampane vo verejnoprávnych médiách aj priamo v marginalizovaných rómskych komunitách. V kontexte našej pripomienky vyššie, by to podľa nášho názoru malo byť ministerstvo spravodlivosti. Odôvodnenie : Pre naplnenia hlavného cieľa zákona je nevyhnutné, aby oprávnené osoby mali dostatočné informácie o podmienkach poskytovania jednorazového finančného odškodnenia vrátane spôsobu uplatnenia nároku na odškodnenie. Je preto nevyhnutné, aby zodpovedné ministerstvo zrealizovalo informačnú kampaň vo verejnoprávnych médiách a aj priamo v MRK, tak, aby sa potrebné informácie dostali aj ženám z vidieckych oblastí či marginalizovaných rómskych komunít. Na nutnosť proaktívneho prístupu k nezákonne sterilizovaným ženám a potrebu zvyšovania ich povedomia o celom procese, ktorý návrh zákona prináša, ostatne upozorňujú aj už citované aktuálne odporúčania Výboru OSN proti mučeniu a Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien.</p>	
--	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--

Vysvetlivky k použitým skratkám v tabuľke:

O – obyčajná

Z – zásadná